

правъ християнинъ — държавникъ, „отъ колкото когато нѣкой великъ народъ тѣпчи другъ по-малкъ; и напротивъ нищо нѣма по благородно отъ зрѣлицето, което сега се явява прѣдъ очитѣ ни и което ни казва, какъ единъ народъ, исполненъ отъ чувството на честта и длъжността, се е рѣшилъ да заглади една неправда“. Ний до сега сме навикнали да слушаме такъвизъ величественни прѣдложения само отъ Евангелието, та спорѣдъ тѣхъ, нито смѣемъ, нито искаме да цѣнимъ работитѣ и отношенията нито на Руссия, нито на Австрия спрѣмо Балканскитѣ народи. Народитѣ Балкански сж добили инакъвъ опитъ; той е твърдѣ горчивъ и отъ него не сж можле да ги избавитѣ нито врзкитѣ на кръвното роднинство, нито единовѣрието. „Въ свѣтътъ, братко, нѣма любовъ“, е рѣкълъ нашия поетъ ¹⁾ и опитѣтъ на балканскитѣ народи напълно отвърждава тѣзи страшни думи на поета.

Впрочемъ, ужаснитѣ послѣдствия на това, въ което е проникнѣла една поетска душа, не се показватъ токо отъ вчера. Тѣ сж стара, твърдѣ стара и на всички твърдѣ добрѣ позната вѣщъ.

„Защото наистина“, казва Фридрихъ Хелвалдъ въ своята си История на културата, макаръ колкото и да прѣлистваами историята, нѣма никждѣ да намѣримъ, щото тя да е забѣлѣжила каквото и да е събитие на любовта, великата челоѣческа любовъ, която всичко да обема и която рѣшително да дѣйствува върху сждбата на народитѣ. Още повече, нѣма нито едно историческо дѣйствие, което да се е извършило отъ нѣкой народъ отъ любовъ, отъ челоѣческа любовъ спрѣмо ближнитѣ. Ако нѣщо таково е станжло, направили сж го единичитѣ, и най-голѣмото дѣйствие на такъвъ една, все пакъ рѣдка, работа, която би била прѣдизвикана отъ любовъ, е ограничено само върху туй, щото да се намали до негдѣ нѣкоя голѣма неволя. Самата пѣкъ масса е чужда на едно такъвоъ чувство, което движи единичитѣ, и за което занесенитѣ глави казватъ, че звѣздата имъ е водителка въ всѣка работа. Колко сж истини словата на поета, който казва: „борете се и късайте се, давете се и се подигайте, съдинявайте вашитѣ интереси наедно и разединявайте ги, расходвайте вашата сила поединчно или въ общество, надпрѣваряйте се съ оржието за миръ или война, борете се за вашето сж-

¹⁾ Това го е казалъ Сърбския поетъ „Гуро Якшичъ. Пр.